

Centrum pro výzkum
toxických látek
v prostředí

Bi6920

Vybrané nástroje ochrany životního prostředí - EIA a LCA

Doc. RNDr. **Petr Anděl, CSc.**

RNDr. Mgr. **Michal Bittner, Ph.D.**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inovace a rozšíření výuky zaměřené na problematiku životního prostředí na PŘF MU (CZ.1.07/2.2.00/15.0213)
spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

1) Úvod – skupiny nástrojů ochrany ŽP

LCA

2) Úvod do metody LCA a její struktura

3) Fáze I – definice cílů a rozsahu hodnocení

4) Fáze II – inventarizace

5) Fáze III – hodnocení environmentálních dopadů

6) Fáze III – metodika ReCiPe

7) Fáze IV – interpretace LCA

EIA

8) Úvod do hodnocení dopadů na ŽP

9) Metody hodnocení vlivů na životní prostředí

10) Veřejnost a ochrana životního prostředí

11) Proces posuzování koncepcí

12) Proces posuzování záměrů

13) Principy hodnocení dopadů na jednotlivé složky ŽP

Nástroje ochrany ŽP

„prostředky ovlivňování stavu životního prostředí“

a) **vlastní aktivity** (státu, krajů, obcí, mezinárodního společenství), tzv. technicko-organizační opatření
- plánování, realizace a financování činností ke zlepšení stavu ŽP (např.: péče o státní lesy a chráněná území, zřizování a provoz ČOV, městských parků, zvířecích útulků, ...)

b) **regulace (ovlivňování) chování dalších subjektů**
- přímá x nepřímá
- pozitivní x negativní (ve vztahu k subjektu, k ŽP vždy pozitivní)

Nástroje ochrany ŽP - rozdělení

I. Organizační a institucionální nástroje (založení a kompetence institucí, legislativa)

II. Normativní nástroje

- z hlediska obsahu: zákazy, povolení, omezení, standardy, kategorizace ochrany, kontrola, sankce)

- z hlediska formy: právní předpisy, správní akty, veřejnoprávní smlouvy, ...)

III. Koncepční (plánovací) nástroje

IV. Ekonomické nástroje (daně, poplatky, dotace...)

V. Informační nástroje (výchova a osvěta)

VI. Dobrovolné nástroje (EMAS, ecolabeling,...)

I. Organizační a institucionální nástroje

- systém **právních norem a koncepčních dokumentů** uplatňovaných v ochraně ŽP
- **zaštiťují všechny ostatní nástroje ŽP**, neboť z platných právních norem vycházejí všechny ekonomické, normativní a jiné nástroje, které se v praxi uplatňují

Instituce:

- Ministerstva - MŽP, MZ...
- Ústřední orgány státní správy - (SÚJB, BÚ)
- Specializované správní úřady s celostátní působností (ČIŽP)
- Veřejné stráže

ENV005 Politika a nástroje ochrany životního prostředí (chemické látky a odpady)

I. Organizační a institucionální nástroje

Veřejné stráže – zák. 114/1993 Sb. o ochraně přírody a krajiny

- Myslivecká stráž
- Lesní stráž
- Rybářská stráž
- Stráž přírody

Práva

- Požadovat prokázání totožnosti
- Zadržet osobu kde nelze zjistit totožnost a zavolat PČR
- Ukládat a vybírat pokuty
- Vstupovat na pozemky vlastníků v obvodu své působnosti

Povinnosti

- Prokázat se průkazem strážce a nosit služební odznak
- Dohlížet na dodržování právních předpisů v dané oblasti
- Oznamovat neodkladně závady , nedostatky, škody nadřízenému orgánů

II. Normativní (administrativní) nástroje

- založeny na donucovací pravomoci orgánů státní správy
 - stěžejní prvek politiky ochrany ŽP
 - tzv. **přímé nástroje** (x nepřímé - ekonomické nástroje)
- 1) **nařízení** (zákazy a příkazy), př. co lze vypouštět do vod
 - 2) **limity** (věcné, časové), př. emise do ovzduší, vod, půd
 - 3) **standards** a technické normy, př. auta, domy...

Výhody - radikálně a rychle vyřeší určitý problém ŽP

Nevýhody - neberou ohled na specifika znečišťovatelů

- nemotivuje znečišťovatele pozitivně
- tvrdé dopady si obvykle vyžádají také hodně výjimek (tím omezena účinnost i smysl nařízení)

III. Ekonomické nástroje – negativní st.

- působí na znečišťovatele **nepřímo** prostřednictvím trhu
- cílem je také zajištění prostředků k ochraně ŽP (viz bod 2)

1) nástroje fungující na principu **internalizace externalit**

- negativní stimulace (snaha omezit takové jednání)

a) poplatky → většinou příjmem SFŽP a státního rozpočtu:

- za znečišťování ŽP (emise - vzduch, voda, skládky, OEP)
- za využívání přírodních zdrojů (vody, dřeva, nerosty)
- uživatelské poplatky (poplatek ze psa, elektronika - PHE)

b) daně - k ochraně ŽP

- silniční daň, mýtné, spotřební daň z uhlovodíkových paliv
- ekologická daňová reforma

c) **sankční platby** - pokuty

III. Ekonomické nástroje – **pozitivní st.**

2) nástroje představující **příspěvky k nákladům** na zamezení znečištění ŽP:

- pozitivní stimulace (podpora toho, co je žádoucí)

a) daňové úlevy (v rámci DPH, daní z příjmů, silniční daně, daně z nemovitostí, daně z elektřiny o OZE...)

b) finanční podpory (granty, dotace, půjčky)

c) zálohové systémy (akumulátory, lahve)

d) environmentální pojištění

- **pojištění odpovědnosti za škodu na ŽP** - obvykle se nevztahuje na škody na ŽP samotném, na biodiverzitě a nezahrnuje náklady na sanace

- **pojištění sanačních nákladů**

- **pojištění při dopravě** – kryje nehody při dopravě nebezpeč. látek

- **pojištění skládek** – pojištění provozovatelů skládek

III. Ekonomické nástroje – zhodnocení

Výhody:

- Tržní konformita
- Nižší náklady regulace
- Ekonomická efektivnost
- Inovativnost

Nevýhody:

- Nejistý výsledek
- Omezený věcný dopad
- Zátěž „nevinných“ (např. EDR)

IV. Koncepční nástroje

- z povahy životního prostředí – nezbytnost **dlouhodobých** a **komplexních** řešení
- odborný, dlouhodobě a rámcově formulovaný, komplexně pojatý dokument lidského směřování
- jedná se o projev principu **prevence a UR**
- potřeba koncepcí jako **rámců pro další činnost** veřejné správy / regulovaných subjektů
- obecný obsah koncepcí:
 - popis a hodnocení stavu
 - analýza problémů a rizik
 - definice cílů
 - návrh opatření a nástrojů
- uplatnění: téměř ve všech oblastech ochrany ŽP

IV. Koncepční nástroje – druhy a formy

1) politiky

- dlouhodobé, obecné, rámcové, podklad pro veřejnou sféru
 - např.: Státní politika ochrany ŽP ČR

2) plány

- středně-dlouhodobé, konkrétnější
 - např.: územní plán, plán odpadového hospodářství ...

3) programy

- krátko-střednědobé, konkrétní soubor opatření
 - např.: program zlepšení kvality ovzduší města Brna ...

4) koncepce

- např. Koncepce ochrany přírody a krajiny JČK

IV. Koncepční nástroje – závaznost

1) pro vlastní činnost **veřejné správy**

- forma: interní akty

- např.: Státní politika ochrany životního prostředí

2) pro **navazující rozhodování** správních orgánů

- forma: zpravidla nařízení či o.o.p.

- např.: územní plán, plán odpad. hosp. kraje/obce

3) přímo pro **adresáty**

- forma: zprav. správní akt („hromadné rozhodnutí“)

- např.: lesní hosp. plán, plán odpad. hosp. původce

IV. Koncepční nástroje – uplatnění

A) ochrana složek životního prostředí

- plány péče o zvláště chráněná území
- plánování v oblasti vod
- plány a programy v ochraně ovzduší
- lesní hospodářské plány, lesní hospodářské osnovy

B) regulace zdrojů znečišťování

- plány odpadového hospodářství (ČR, kraje, obce, původce)

C) předcházení rizik

- havarijní plány
- povodňové plány

IV. Koncepční nástroje – jaký budou mít dopad?

Zjistíme pomocí zák. č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí – EIA

- posuzování vlivů koncepcí a územně plánovacích dokumentací na ŽP (**SEA** – Strategic Environmental Assessment)
- posuzování vlivů záměrů na ŽP (**EIA** – Environmental Impact Assessment)
- záměry - stavby, činnosti a technologie uvedené v příloze zák.

V – Informační nástroje

A) Výchovně-vzdělávacího charakteru

- soubor **nepřímých** nástrojů (zachovávají možnost volby)
- pozitivní / negativní motivace
- **utváření názorů a postojů**
- různé cílové skupiny
- provádějí: veřejná správa, školy, neziskové organizace, ...
- stát: podpora metodická, finanční
- např. **Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v ČR - EVVO**

**AKTUÁLNÍ NABÍDKA
VÝUKOVÝCH PROGRAMŮ EWO
pro mateřské školy**

V – Informační nástroje

Státní program Environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v ČR - EVVO

- Základní strategický dokument zajišťující dlouhodobý rozvoj EVVO v ČR. Členění:

- 1) východiska
- 2) komentář současného stavu
- 3) potřebné úkoly pro cílové skupiny rozdělené do čtyř částí:
 - veřejná správa
 - děti, mládež, pedagogové, odborní pracovníci
 - EVVO v podnikové sféře
 - informace, osvěta, poradenství pro veřejnost
- 4) prognóza dopadů a vlivů EVVO v různých rovinách jeho uplatnění

V – Informační nástroje

B) Informativního charakteru - registry apod.,

- např. Integrovaný registr znečišťování - IRZ

The screenshot shows the homepage of the Integrated Register of Air Pollution (IRZ). At the top, there is a banner with the IRZ logo and the text "INTEGROVANÝ REGISTR ZNEČIŠŤOVÁNÍ" and "Ministerstvo životního prostředí České republiky". Below the banner is a navigation menu with links: "O IRZ", "LÁTKY V IRZ", "OHLAŠOVÁNÍ", "DOKUMENTY", "DŮLEŽITÉ POJMY", "REGISTRY ZNEČIŠŤOVÁNÍ", "ROZPTÝLENÉ ZDROJE", "KONTAKTY", "SLUŽBY". The main content area is divided into three columns: "O IRZ", "PRO PROVOZOVATELE", and "PRO VEŘEJNOST". Each column contains a list of links and a "více informací..." link. At the bottom, there is a search bar and a footer with the text "Vítejte na stránkách integrovaného registru znečišťování životního prostředí".

IRZ INTEGROVANÝ REGISTR ZNEČIŠŤOVÁNÍ
Ministerstvo životního prostředí České republiky

[O IRZ](#) [LÁTKY V IRZ](#) [OHLAŠOVÁNÍ](#) [DOKUMENTY](#) [DŮLEŽITÉ POJMY](#) [REGISTRY ZNEČIŠŤOVÁNÍ](#) [ROZPTÝLENÉ ZDROJE](#) [KONTAKTY](#) [SLUŽBY](#)

O IRZ

- Právní předpisy
- Kompetence jednotlivých orgánů veřejné správy
- Jaké látky se do IRZ ohlašují

[více informací...](#)

PRO PROVOZOVATELE

- Základní informace o IRZ
- Právní předpisy
- Příručka pro ohlašování
- Ohlašované látky

[více informací...](#)

PRO VEŘEJNOST

- Základní informace o IRZ
- Jaké látky se do IRZ ohlašují
- Kdo ohlašuje do IRZ
- Důležité pojmy

[více informací...](#)

● Vyhledávání v datech IRZ

● [VYHLEDÁVACÍ SYSTÉM](#)

Vítejte na stránkách integrovaného registru znečišťování životního prostředí

VI. Dobrovolné nástroje

- umožňují subjektům vzít na sebe při výkonu podnikové činnosti závazek šetrnějšího přístupu k životnímu prostředí, než vyžadují právní normy
- ekoznačení
- EMAS / ISO14001
- čistší produkce
- LCA – analýza životního cyklu výrobku

ENV015 Udržitelný rozvoj I - úvod do problematiky a globální výzvy

Dopady politik (nástrojů) ochrany ŽP

- dopady na ekonomiku a její subjekty – **vždy**
- V **krátkodobém pohledu** zpřísnění podmínek ochrany ŽP může zvýšit **náklady** podniků
 - = přechodné omezení produkce a investičních aktivit (i v národním měřítku)
 - = omezení výroby zvýší **nezaměstnanost** v regul. odvětvích a nižší výnos veřejných rozpočtů z daní
 - = negativní dopad na **konkurenceschopnost** podniků v mezinárodním měřítku (pokud přijato jednostranně)

Dopady politik (nástrojů) ochrany ŽP

- V **dlouhém pohledu** dochází k **podpoře rozvoje** env. šetrnějšího podnikání
 - = zvyšování produkce, investic i zrychlení ekon. růstu
 - = nové zaměření podniků na ekol. šetrnější výrobky, služby a technologie může vést k objevení **nových trhů**.
 - = při zavádění ekol. poplatků může být nižší výnos z daní kompenzován **příjmem z poplatků**
- Politika ŽP má významné efekty v **sociální oblasti**
 - = nástroje mají **různý dopad** na různé skup. obyvatel
 - = před zavedením nového nástroje (či změnou stávajícího) je nutné **zhodnotit dopady** a zajistit, aby nedošlo k neúměrnému zvýšení životních nákladů či zátěží firem

